

Instytut
Prognoz
Analiz
Gospodarczych

Rozkład dochodów Polaków w ostatnich 100 latach

Bohdan Wyżnikiewicz

**V Kongres Statystyki Polskiej
Warszawa, 3 lipca 2025 roku**

Plan prezentacji

- Uwagi wstępne
- Cztery epoki
 - Międzywojnie 21 lat
 - Okupacja niemiecka 6 lat
 - Polska Ludowa 45 lat
 - III Rzeczpospolita 36- lat
- Konkluzje

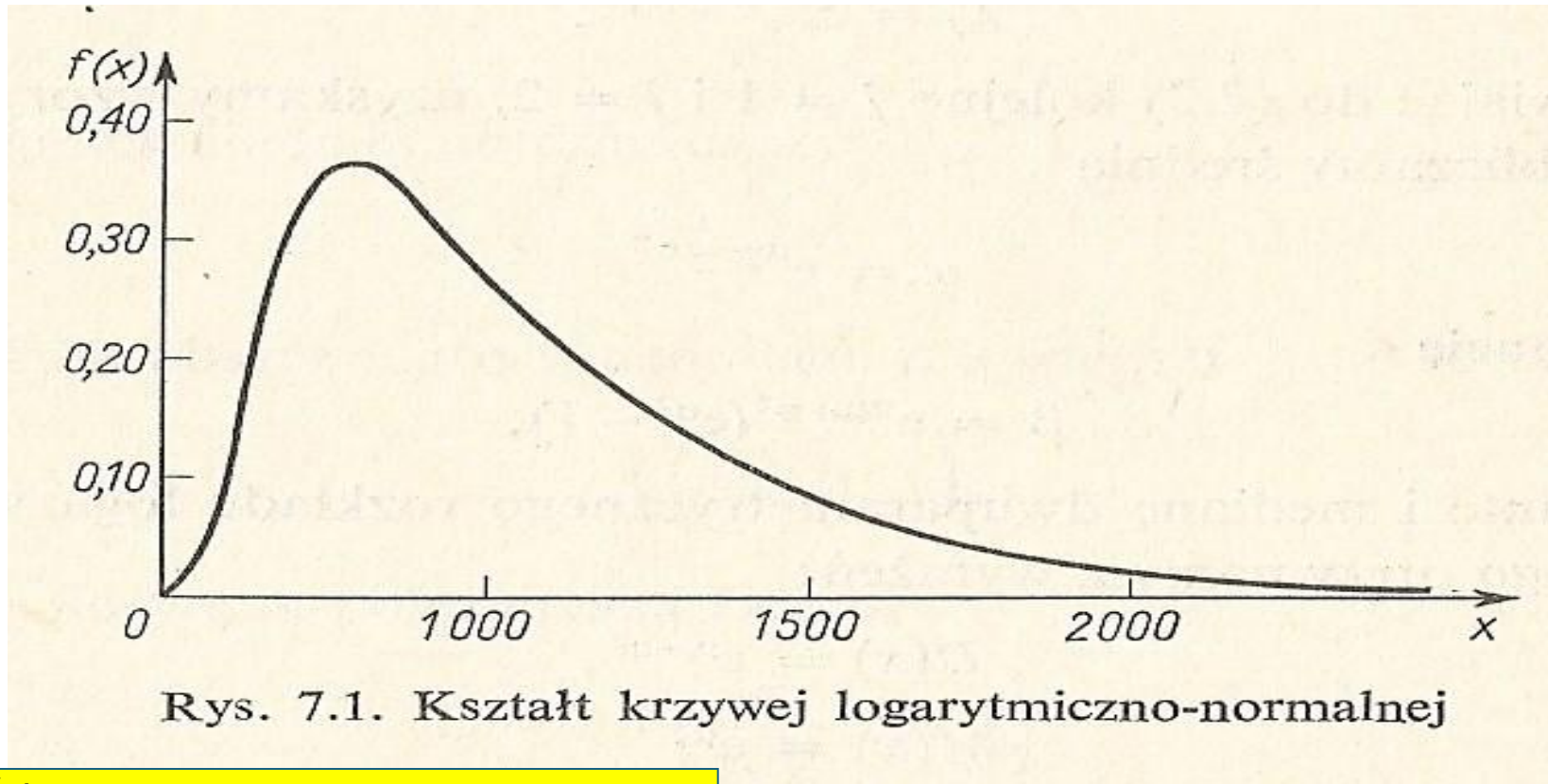
Uwagi wstępne - metoda badania

- Źródła informacji o dochodach Polaków do 1990 roku są rozproszone, fragmentaryczne bez jednolitej metodologii.
- W wielu przypadkach wykorzystane zostały tu informacje niestatystyczne.
- Metoda badań oparta o analogię rozkładu dochodów w krajach o zbliżonej do Polski sytuacji społecznej i gospodarczej oraz podejście stylizowanych faktów.
- Dochody z pracy to największy składnik dochodów.

Bibliografia

- Kamil Janicki, *Zarobki i ceny* [w:] Okupowana Polska w liczbach, Bellona, Warszawa 2022
- Jan Kordos, *Metody analizy i prognozowania rozkładów płac i dochodów ludności*, PWN, Warszawa, 1973
- Mały Rocznik Statystyczny 1939, GUS, Warszawa 1939
- Bohdan Wyżnikiewicz, *Dlaczego jedni są bogaci a inni nie*, Wydawnictwo Nieoczywiste, Warszawa 2021

Rozkład logarytmiczno-normalny

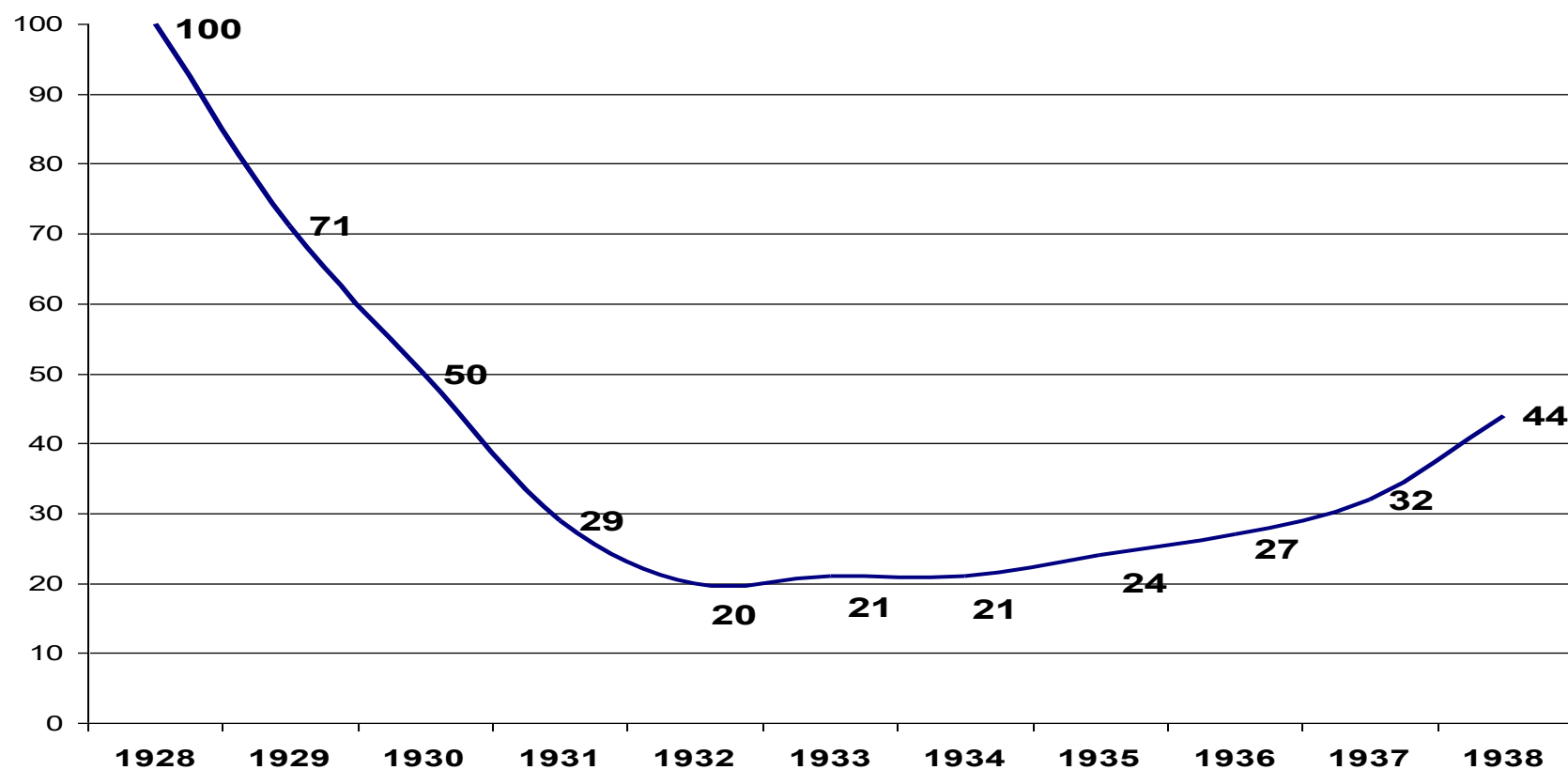
Źródło: Jan Kordos, Metody analizy i prognozowania rozkładów płac i dochodów ludności, PWN, 1973

Międzywojnie

Wpływ systemu gospodarczego epoki na rozkład dochodów

- Znaczne zróżnicowanie terytorialne poziomu rozwoju i wysokości dochodów – efekt zaborów
- Niestabilność polityczna
- Słabo regulowana gospodarka rynkowa
- Wielki kryzys lat 30.

Wskaźnik IBKGiC, 1928 - 1938

Źródło: MRS, 1939

Międzywojnie

Uposażenia funkcjonariuszy publ. 1938; RS 1939 s. 278

Administracja cywilna	Grupa uposażenia I	3 000	Grupa uposażenia XII	100
Nauczycielstwo	Grupa uposażenia IV	1 000	Grupa uposażenia XI	130
Sędziowie i prokuratorzy	Grupa uposażenia I	1 100	Grupa uposażenia IV	425
Policja państwowa	Inspektor	700	Posterunkowy	150
Wojskowi zawodowi	Marszałek	3 000	Kapral (samotny)	137
Polskie Koleje Państwowe	Grupa uposażenia 1	1 000	Grupa uposażenia 14	100
Polska Poczta, Telegr. i Tel.	Grupa uposażenia 1	1 000	Grupa uposażenia 11	100

Okupacja niemiecka

Wpływ systemu gospodarczego epoki na rozkład dochodów

- Wojenny terror
- Cel okupanta – wyniszczenie narodu polskiego
- Waluta złoty, rabunkowa wymiana przedwojennych złotych
- Przymus pracy od 16 roku życia (gaża 50 proc.)
- Ścisła regulacja wynagrodzeń
- Zamrożone płace przy szybko rosnących cenach/czarny rynek

Okupacja niemiecka

- Gáže urzędników ścięte do 40 proc. Zakazane benefity
- Obniżka dla zarabiających powyżej 200 zł
- Kobiety otrzymywały płace niższe do 20 proc niż mężczyźni
- Podwyżki miały miejsce, od 25 do 40 proc. w czasie okupacji
- Sektor prywatny miał nieco mniej ograniczeń
- Niemcy otrzymywali wynagrodzenia 10+ razy wyższe niż Polacy

Polska Ludowa

Wpływ systemu gospodarczego epoki na rozkład dochodów

- Nakazowo-rozdzielczy system centralnego planowania
- Faworyzowana tzw. sfera produkcji materialnej
- Lekceważona tzw. sfera produkcji niematerialnej
- Szczątkowa gospodarka prywatna poza rolnictwem
- Brak waloryzacji emerytur powodem ubóstwa emerytów tzw. starego portfela

Polska Ludowa

- Do lat 60. najlepiej opłacani byli pracownicy budownictwa
- W późniejszym okresie najlepiej zarabiali górnicy
- Nie obowiązywał podatek od dochodów osobistych
- Prywatni przedsiębiorcy byli gnębieni tzw. domiarami
- Rynek pracy był ostatnim rynkiem, na który przelewały się niedobory - pod koniec lat 80. zarobki niewykwalifikowanych robotników były niewiele niższe od zarobków inżynierów

III Rzeczpospolita

Wpływ systemu gospodarczego epoki na rozkład dochodów

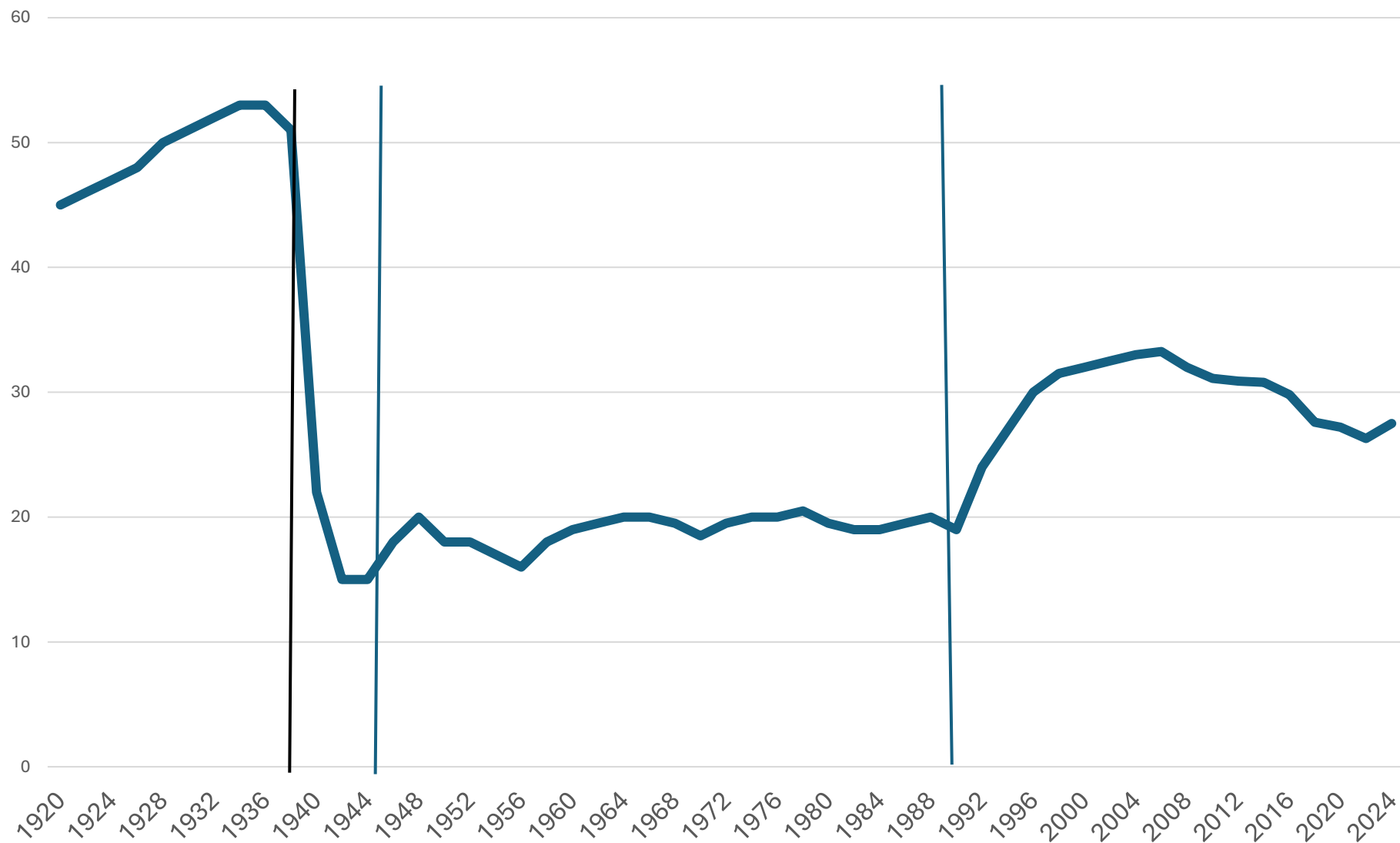
- Otwarta gospodarka rynkowa
- Ograniczana elastyczność rynku pracy
- Gwałtowny wzrost minimalnego wynagrodzenia zakłócający naturalny rozkład dochodów
- Rosnąca liczba ludzi zamożnych i bardzo zamożnych
- Stosunkowo duża szara strefa gospodarcza

Cztery epoki

	Międzywojnie	Okupacja niemiecka	Polska Ludowa	III RP
GINI - koniec okresu	50	15	20	27,5
Rozpiętości	Bardzo duże	Małe	Nieduże	Umiarkowane
Trend zróżnicowania	Rosnący /malejący	Malejący	Lekko rosnący	Rosnący/ stabilny
System gosp.	Rynkowy	Nakazowy	Centr. plan.	Rynkowy
Reżim wynagrodzeń	Częściowo regulowany	Restrykcyjnie regulowany	Regulowany	Umiarkowanie regulowany

Współczynnik Giniego - stylizowane fakty

(od 2006 r. dane EU-SILC)

Konkluzja

Najważniejszym czynnikiem determinującym zróżnicowanie dochodów Polaków w ostatnich 100 latach był system gospodarczy i kreowana przez ten system polityka dochodowa.